

С Т А Н О В И Щ Е

относно научноизследователската, научноорганизаторската и преподавателската дейност на гл. ас. **Стилиян Иванов Стойчев**, участник в процедурата за придобиване на образователната и научна степен “доктор” по 2. Хуманитарни науки, 2.1. Филология (Славянски езици); тема – *Съвременният български морфологичен резултатив и неговите функционални еквиваленти в съвременния чешки език*),

от проф. дфн Иван Костадинов Куцаров, член на научното жури по процедурата, назначено със заповед № РД 38 – 472 (25.09.2014 г.) на Ректора на Софийския университет “Св. Климент Охридски”

Стилиян Иванов Стойчев е роден през 1958 г. в гр. Попово, където получава основно образование. През 1976 г. завършва гимназията в гр. Търговище, а през 1978 г. е приет в специалността „Славянска филология” във Факултета по славянски филологии на Софийския университет „Св. Климент Охридски”. През следващата 1979 г. (като първенец на чешкия профил на специалността) той е изпратен да продължи образованието си във Философския факултет на Карловия университет в Прага (Чехословакия), където следва „Чешка филология” и „Общо езикознание”. През 1984 г. полага държавни изпити и се дипломира, след което защитава труда *Моноколокабилни думи като компоненти на фраземи в българския и чешкия език*, за което през 1985 г. му е присъдена научната и образователна степен „доктор по философия” на Карловия университет.

Същата година след конкурс е избран за редовен асистент в катедрата по славянско езикознание на Софийския университет. От 1987 г. е старши асистент, а от 1991 г. – главен асистент. Води курсове по практически чешки език и семинарни занятия по Сравнителна граматика на славянските езици. През последните години чете и лекционните курсове по Фонетика и фонология на съвременния чешки език и по Морфология на съвременния чешки език.

Като един от най-добрите специалисти по чешки език у нас Ст. Стойчев е желан гост-преподавател: 142 СОУ „В. Ханчев”, днес ПГИЧЕ „Св. Методий” – София (1991-1996 г.), Югозападен университет „Неофит Рилски” (1993-1995 г.), Пловдивски университет „Паисий Хилендарски” (1997-1998 г.), Нов български университет (1998-2003 г.).

В периода 1988-1991 г. е лектор по български език в Белоруския държавен университет в Минск, където води и занятия по практически български език.

Стилиян Стойчев е един от авторите на *Чешко-български речник* (два тома, София, 2002) и на *Ръководство за обучение и самообучение по български, словенски, словашки и чешки език за целите на туризма* (София, 2008), автор е на *Чешки език за начинаещи* (София, 1998).

Предложеният за защита дисертационен труд обхваща 374 стандартни страници, набрани на компютър, и включва увод (стр. 7-14), три основни глави на изложението (съотв. стр. 15-43; 44-169; 170-342), заключение (стр. 343-348), резюме (на английски, руски и чешки език, стр. 349-360) и библиография (стр. 361-374, вкл. и списък на ексцерпираните източници).

Обект на изследване е една от характерните особености на морфологичната система на съвременния български език – граматикализираната резултативност при глагола (и средствата за изразяването ѝ в съвременния чешки език). Както е известно, българските глаголни форми могат да сигнализируют действие или резултат от действие и това противопоставяне пронизва цялата глаголна парадигма, изграждайки морфологичната категория вид на действието. В същото време тази категория (както и редица други граматикализирани глаголни значения като относителността, преизказността, умозаключителността) не е присъща на останалите съвременни славянски езици (по разбираеми причини тя и останалите отбелязани значения са характерни и за книжовния македонски език) и търсенето на функционални еквиваленти в тях е приносно както в теоретичното езикознание, така и в теорията и практиката на превода, а и в практиката на чуждоезиковото обучение.

Още в началото искам да отбележа, че дисертацията на гл. ас. Стилиян Стойчев представлява изключително качествен езиковедски труд, един от най-добрите трудове в историята на българското теоретично езикознание и на съпоставителното езикознание. Той многократно надхвърля изискванията на целта, на която е посветен. Приносите му са многобройни и разностранни и трудно могат да се опишат в това кратко становище (изцяло приемам отбелязаните от автора приносни моменти на труда на стр.347). И все пак ще се постарая да набележа най-същественото:

1. Блестящо подготвен теоретичен фундамент, който освен че е основа на изследването, прави принос в доразработването (напр. терминологичното обогатяване) и популяризирането на теорията на морфологичните категории, на теорията на морфологичните опозиции, на теорията за функционално-семантичните полета като база за съпоставителни изследвания. А популяризирането е необходимо, защото с разочарование трябва да отбележа, че езиковедите (не само българските)

не овладяха и не използват в достатъчна степен това теоретично богатство, особено първите две теории.

2. Качествено систематизиран преглед на проучванията по изучавания обект. С това се допълват и обогатяват публикуваните обзори от мене и В. Маровска.

3. Трудът е първото в историята на българското езикознание цялостно описание на морфологичната категория вид на действието – семантика, грамемии, семантика на маркираното значение, формални показатели, анализ на словоформите (вж. напр. стр. 76-77), общо и главно значение на немаркирания член, неутрализации, транспозиции, богати илюстрации. Никой досега не е илюстрирал напр. употребата на общото и главното значение. Стига се дори до детайлизиране на употребата на общото значение, напр. на стр. 94.

4. Разглеждайки морфологичния резултатив в контекста на останалите маркирани значения на българския глагол (без преизказността и маркираните наклонения конклузив, императив и кондиционал – това е посочено като перспектива – вж. стр. 348), Ст. Стойчев прави принос в теоретичната морфология на българския глагол и особено в илюстративната ѝ част. От друга страна, тези анализи се оказват много ценни и за съпоставителната част на труда. Изцяло приноси са анализите, свързани с отношенията на резултатива с глаголните видове, доколкото те не са дори и маркирани в моите проучвания. Нови неща има и при отношенията на резултатива с пасива, най-малкото поради това, че авторът приема и възвратни страдателни форми. Анализирането на отношенията със зависимия таксис (с относителността) пък са приноси в разработката на таксисната проблематика.

5. Първото в историята на българското езикознание цялостно описание на функционално-семантичното поле, чието морфологично ядро е категорията вид на действието. Тук почти всичко е приносно. Може да се каже, че теорията за функционално-семантичните полета е доразработена – обогатен е инвентарът на модификаторите (у Ст. Стойчев – оператори; може би е по-добре, тъй като модификатор насочва към модус), направени са и други сполучливи допълнения и уточнения.

6. Първото съпоставително изследване на резултативността в българския и чешкия език, притежаващо изключително много достойнства. Резултатите от него са приноси не само в теорията и практиката на превода и в чуждоезиковото обучение, но те дават нов материал за още по-задълбочено изучаване на резултатива в българския език. Чудесно впечатление прави „теорията за функционалните еквиваленти” на Ст. Стойчев, която аз поне не съм срещал другаде.

Гл. ас. Стилиян Стойчев прилага три публикации по темата на дисертацията – и трите стойностни и приноси. Те са докладвани на научни форуми у нас и в чужбина.

Документацията на дисертанта е изрядно подготвена и отговаря на изискванията както на Закона за развитие на академичния състав, така и на правилниците за неговото приложение.

В заключение ще подчертая, че тази макар и бегла характеристика на научната дейност (и специално на дисертационния труд) на главен асистент Стилиян Иванов Стойчев го характеризира като сериозен учен, който прецизно познава постиженията в изследваните от него области, учен с оригинални идеи и хрумвания, успяващ в голяма степен да ги реализира. Дисертацията му дава всички основания на членовете на научното жури да му присъдят научната и образователна степен **доктор**.

Пловдив, 26.10.2014 г.

.....
(проф. дфн Ив. Куцаров)